

Anna Garlacz

nauczyciel bibliotekarz

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka

im. J. Lompy w Katowicach

„Historia i tożsamość Zagłębia Dąbrowskiego – edukacja regionalna w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej im. Józefa Lompy w Katowicach, Filii w Będzinie”

- I. Powitanie i zaproszenie do obejrzenia prezentacji o edukacji regionalnej w Filii w Będzinie.
- II. Krótkie omówienie prowadzonych zajęć z edukacji regionalnej w naszej placówce w przeszłości.

Filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Będzinie posiada bogatą historię związaną z edukacją regionalną. Od wielu lat prowadzone są zajęcia dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych oraz ponadgimnazjalnych. W przeszłości zajęcia z edukacji regionalnej prowadziła Pani Joanna Sucharska (od kilku lat emerytowany nauczyciel bibliotekarz). Zajęcia prowadzone przez Panią Joannę Sucharską były zgodne z obowiązującym wówczas programem MEN: „Dziedzictwo kulturowe w regionie. Celem programu było: „Pełniejsze poznanie własnej kultury, dziedzictwa historycznego, kształtowanie świadomych swych postaw możliwości i powinności obywateli kraju i swojej „małej ojczyzny.” Zakres tematyczny zajęć obejmował: „Przeszłość i teraźniejszość Będzina – jednego z najstarszych miast Zagłębia Dąbrowskiego.” W jego ramach odbywały się lekcje omawiające następujące zagadnienia: historię Zagłębia Dąbrowskiego oraz miasta Będzina, sylwetki czołowych zagłębiowskich monografistów, legendy o Będzinie, rolę Żydów w dziejach Będzina, zabytki miasta, pomniki, czasopisma regionalne. Dobór tematu zajęć zależał od poziomu wieku uczniów oraz czasu trwania lekcji.

III. Przedstawienie oferty zajęć obejmujących trzy bloki tematyczne.

Dzisiaj proponujemy uczniom oraz nauczycielom poszerzoną ofertę z zakresu edukacji regionalnej, podzieloną na trzy bloki tematyczne:

1. Zagłębie Dąbrowskie
2. Królewskie miasto Będzin
3. Będzińscy Żydzi

Tak szeroki zakres tematyczny został podzielony na zagadnienia cząstkowe, które w sposób wyczerpujący omawiają w/w tematy. Wszystkie tematy zajęć proponowane przez naszą filię opracowane są w formie prezentacji multimedialnych. Chciałabym teraz przedstawić nasze propozycje zajęć.

Blok „Zagłębie Dąbrowskie” obejmuje następujące zagadnienia: historię Zagłębia Dąbrowskiego, najważniejsze zagłębiowskie rody oraz folklor Zagłębia.

„Tożsamość Zagłębia Dąbrowskiego” to prezentacja, w ramach której przekazujemy uczniom wiedzę na temat historii i pochodzenia nazwy regionu, symboli oraz zabytków poszczególnych miast np. Sosnowca. Slajdy pokazują przepiękny pałac Schöna, Trójkąt Trzech Cesarzy oraz znane osoby urodzone w danym mieście lub związane swą działalnością z regionem. Przykładem mogą być wybitne osoby związane z Sosnowcem: Jan Kiepura, Władysław Szpilman czy Teresa Kierocińska.

W podobny sposób omawiane są najważniejsze wiadomości na temat pozostałych miast powiatu: Będzina, Czeladzi, Dąbrowy Górniczej, Sławkowa, Siewierza.

Następny proponowany temat zajęć to „Zagłębiowskie rody.” Prezentacja ta omawia historię najbardziej znanych rodów żyjących w Zagłębiu Dąbrowskim: ród Mieroszewskich, Schönow, Dietlów, Lamprechtów oraz ich wpływ na życie kulturalne, gospodarcze i społeczne regionu.

Folklor Zagłębia przedstawia prezentacja Pani Magdaleny Durlety, która zapoznaje uczniów ze zwyczajami, obrzędami, gwarą zagłębiowską oraz wyglądem ludowego stroju zagłębiowskiego.

Drugi blok tematyczny to „Królewskie miasto Będzin”. Obejmuje on m.in. takie zagadnienie jak: historię, zabytki, legendy i miejsca pamięci Będzina. Prezentacja „Śladami przeszłości Będzina” przygotowana przez panią Annę Wierzbicką przekazuje wiedzę na temat historii miasta od pradziejów do współczesności, historii zamku będzińskiego i innych będzińskich zabytków, okresu II wojny światowej oraz kwestii żydowskiej. „Będzińskie miejsca pamięci”- to prezentacja wyjaśniająca pojęcia związane z miejscami pamięci narodowej oraz pokazująca wybrane miejsca pamięci w Polsce oraz Będzinie. Na zdjęciu widzimy zajęcia z uczniami liceum im. Wyspiańskiego w Będzinie, przeprowadzone w naszej bibliotece. Dla uczniów w młodszym wieku szkolnym przygotowano prezentację o będzińskich legendach. Uczniowie poznają etymologię pojęcia legendy oraz pochodzenie pierwszych polskich legend. Zajęcia dają możliwość poznania będzińskich legend o rycerzu Bendzie, zaklętym Pustelniku czy błękitnej Ludwice.

„Będzin dawniej i dziś” to propozycja zajęć przygotowana przeze mnie. Prezentacja omawia historię powstania miasta oraz zabytki, ulice i budynki, które już niestety nie istnieją lub zmieniły się na przestrzeni lat. W czasie lekcji uczniowie mają możliwość obejrzenia tych miejsc na starych i współczesnych fotografiach.

Trzeci blok tematyczny - „Będzińscy Żydzi”- zajmuje się wieloma aspektami życia ludności żydowskiej w Zagłębiu Dąbrowskim. Prezentacja „Będzińscy Żydzi” w sposób wyczerpujący omawia: historię ludności żydowskiej na terenie miasta, rozwój życia społecznego, religijnego oraz gospodarczego w poszczególnych okresach historycznych. Zajęcia na ten temat dają sposobność przekazania młodzieży szkolnej wiadomości o pierwszych dniach wojny, okupacji, warunkach życia ludności żydowskiej w tym czasie, utworzeniu getta oraz jego tragicznej likwidacji. Prezentacja zawiera zdjęcia Będzina oraz terenu getta z okresu II wojny światowej. Do zwiedzania takich miejsc jak Synagoga Mizrachi czy Dom modlitwy Cukermanów mają zachęcić uczniów zdjęcia wykonane współcześnie.

„Życie religijne, kulturalne i obyczajowe społeczności żydowskiej w Będzinie” to kolejna oferta zajęć naszej filii. Prezentacja ta wyjaśnia pojęcia: judaizm, Talmud, synagoga, kirkut, rabin, omawia żydowski kalendarz świąt (święto Paschy, Szabatu, Szałasów, Chanukka), zapoznaje z obrzędami, pokazuje typowy

strój żydowski. Uczniowie mają możliwość poznania znanych będzińskich artystów, pisarzy działaczy pochodzenia żydowskiego. Przykładem może być Samuel Cygler – grafik, malarz –; mieszkający oraz tworzący w naszym mieście oraz Rutka Laskier nazywana „polską Anną Frank”. Jej odnaleziony w 2006 roku pamiętnik obejmuje zapiski z lat 1942 i 1943 – ukazujące jej życie w będzińskim getcie.

IV. Warsztaty

Nasza oferta z zakresu edukacji regionalnej to również propozycje dla nauczycieli. W naszej bibliotece odbył się warsztat doskonalenia zawodowego dla nauczycieli bibliotekarzy na temat: „Edukacja regionalna w bibliotece pedagogicznej”, który przeprowadziła pani Anna Wierzbicka. W 2008 roku nasza filia zorganizowała naradę kierowników wszystkich filii połączoną ze zwiedzaniem najważniejszych zabytków Będzina: Pałacu Mieroszewskich oraz Zamku. Od 2008 roku odbywają się w naszej filii spotkania ze znanymi postaciami z miasta i regionu w ramach cyklu „Spotkania z ciekawym człowiekiem”. Zdjęcia pokazują spotkanie ze Starostą Będzińskim – Adamem Lazarem oraz z prezesem Stowarzyszenia „Szansa” w Będzinie – Panem Krzysztofem Żmudą. W spotkaniach uczestniczy młodzież z będzińskich szkół ponadgimnazjalnych.

V. Warsztat informacyjny

Warsztat informacyjny naszej filii z zakresu edukacji regionalnej stanowi bogaty księgozbiór, katalog *Zagłębian* oraz kartoteka zagadnieniowa, którą zapoczątkowała wiele lat temu pani Alicja Rajtak (bibliotekarz przebywający na emeryturze). Obecnie kartoteka jest systematycznie uzupełniana i stanowi dla czytelników cenne źródło informacji na temat naszego regionu. Gromadzimy, z różnych źródeł, literaturę na temat Zagłębia Dąbrowskiego, historii Będzina, ludności żydowskiej, życia kulturalnego i społecznego regionu itp. Tworzymy również tzw. "teczkę regionalną" zawierającą najważniejsze informacje o regionie uzyskane z czasopism lokalnych. Wycinki prasowe prowadzone są chronologicznie.

VI. Współpraca ze środowiskiem

W naszej filii prezentujemy dorobek piśmienniczy jednego z twórców regionalnych - Pana Bolesława Ciepeli, który jest autorem, współautorem i redaktorem 37 książek: monografii, albumów i encyklopedii o historii miast Zagłębia Dąbrowskiego. Biblioteka współpracuje ze *Stowarzyszeniem Twórców Kultury Zagłębia Dąbrowskiego*, dzięki czemu pozyskujemy bezpłatne publikacje obejmujące prezentację dorobku twórców zagłębiowskich. STKZD w swej działalności promuje zagłębiowską twórczość literacką, plastyczną, malarską, rzeźbiarską, fotograficzną i haft artystyczny. Stowarzyszenie organizuje wystawy, wernisaże, spotkania literackie itp. Kolejną organizacją zagłębiowską jest *Stowarzyszeniem Forum dla Zagłębia Dąbrowskiego*. FdZG między innymi popiera wszelkie działania mające na celu promocję Zagłębia Dąbrowskiego, kultywowanie tradycji historycznych i kulturowych regionu oraz integrację społeczności z poszczególnych rejonów Zagłębia Dąbrowskiego. Pracownicy biblioteki uczestniczą w spotkaniach, konferencjach i imprezach plenerowych organizowanych przez *Stowarzyszeniem Forum dla Zagłębia Dąbrowskiego* W 2009 nasz przedstawiciel obecny był na zorganizowanej przez stowarzyszenie konferencji : „Wielokulturowość Zagłębia

Dąbrowskiego.” Z wielką przyjemnością uczestniczymy w życiu kulturalnym miasta i regionu. Bierzymy udział w konferencjach, spotkaniach autorskich, corocznych obchodach Dni Kultury Żydowskiej. Zdjęcia pokazują rekonstrukcję wydarzeń z 1- 8 sierpnia 1943 roku – likwidację będzińskiego getta. Inscenizacja została przygotowana z okazji zeszłorocznych obchodów Dni Kultury Żydowskiej w Będzinie. Natomiast organizowany przez muzeum Zagłębia w Będzinie Jarmark Rzemiosła i Rękodzieła to spotkanie z rękodziełem artystycznym, twórczością ludową i wytworami rzemiosła a także bogatym folklorem Zagłębia Dąbrowskiego.

VII. Podsumowanie

Nasza oferta edukacyjna z zakresu regionalizmu obejmuje również autorski program pt. „Będzin – historia i tożsamość”, który został opracowany w celu promowania dziedzictwa kulturowego wśród młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Mamy nadzieję, że uczniowie biorący udział w zajęciach z edukacji regionalnej, prowadzonych przez naszą bibliotekę wykorzystają możliwość zapoznania się z położeniem geograficznym swej miejscowości, jej historią, zabytkami i tradycjami. Zaznajomią się ze zwyczajami i obrzędami pielęgnowanymi przez pokolenia w miejscu ich zamieszkania. W najbliższych latach planujemy kontynuację podjętych inicjatyw i aktywną działalność w zakresie promowania historii, kultury i tradycji Zagłębia Dąbrowskiego.